

САНОГЕННИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДІАЛОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У СИТУАЦІЇ СУБ'ЄКТИВНОЇ ЗНАЧИМОСТІ СТОСУНКІВ З «ІДЕЙНИМ ОПОНЕНТОМ»

Анотація. Дослідження присвячено вивченню психологічних механізмів, які зумовлюють позитивний вплив діалогічної позиції особистості на стосунки і на здоров'я ідейних опонентів. Доведено, що крім опосередкованого впливу на біо-психо-соціальне здоров'я фасилітатора (через оздоровлення середовища), діалогічна позиція особистості справляє безпосередній вплив на самопочуття її носія і на розвиток його життєздатності (саногенного потенціалу особистості). Розкрито основні психологічні чинники аутотерапевтичної ефективності діалогічної позиції особистості у ситуації світоглядного конфлікту, що спрацьовують, зокрема, і в тих випадках, коли двостороння взаємодія із значимим опонентом є неможливою.

Ключові слова: діалогічна позиція особистості, комунікативна ситуація, конфлікт світоглядів, фасилітація, робота розуміння, життєздатність, саногенний спосіб розв'язання життєвих завдань, саногенний потенціал особистості.

Актуальність дослідження зумовлена на часі тими подіями в сучасному українському суспільстві, що ставлять громадян по різні сторони барикад не тільки в переносному, але і в прямому сенсі. Коли якесь бачення дійсності здається людині самоочевидним, то її бентежить той факт, що інша сторона не розділяє цих переконань. Щоб пояснити собі таку невідповідність, люди часто вдаються до знецінення інтелектуальних здібностей або моральних чеснот своїх опонентів, що дає змогу

ствердитись у своїй правоті через відмежування від «ворогів». Такий розподіл на «наших» і «ваших» створює відчуття впорядкованості світу, але «розрізає людину навпіл» коли у ворожому таборі опиняється особа, яка весь попередній період «здавалася розумною і порядною».

Людина, що потрапила до такої стресогенної ситуації стає перед необхідністю не втратити власне здоров'я і свої світоглядні цінності за умови збереження стосунків з «непримиренним» опонентом. При всій складності цієї задачі, теорія і практика психологічної допомоги особистості може запропонувати досить ефективний шлях її розв'язання. Цей шлях в популярній літературі декларується так: «Якщо не можеш змінити ситуацію – зміни ставлення до неї!». Проте цей лозунг не дає відповіді на ключові питання: «як змінювати?» і «на яке ставлення змінювати?». В даній статті висвітлюються ці питання і розглядаються ті психологічні механізми, що дозволяють через утримання діалогічної особистісної позиції (фасилітаційного ставлення до опонента) позитивно впливати на розвиток і ситуації, і міжособистісних стосунків, і здоров'я всіх комунікантів (зокрема, власного).

Метою нашої роботи є: вивчення психологічних чинників, що зумовлюють саногенний потенціал діалогічної позиції особистості у взаємодії з світоглядним опонентом.

Особистісна позиція розуміється нами як притаманний людині спосіб обходження з тими ставленнями до дійсності (до себе, до іншого, до обставин...), що актуалізуються у певній комунікативній ситуації. Цей комплекс настільки різноманітний і багатоплановий, що може стати основою для вибору будь-якої стратегії поведінки. Тому особистість кожний раз осмислює свої інтенції (реакції, потяги, бажання, цілі...),

співвідносить їх між собою і з своїм баченням ситуації, щоб прийняти рішення щодо вибору кращого для себе способу взаємодії.

Кожна людина в певних ситуаціях може обирати стратегію поступливості, конфронтації, відчуження, діалогу тощо. Крім цього, існує і відданість певній стратегії, схильність обирати її в більшості конфліктних ситуацій. Така схильність є типовою комунікативною установкою особистості, її позицією, яку вона свідомо чи підсвідомо створює з усіх своїх реакцій, переживань і дій. В залежності від того, до якої стратегії взаємодії частіше вдається людина, її особистість описують як конформну, конкурентну, відсторонену або діалогічну. Ми вважаємо, що проблема полягає не в тому, яку стратегію обирає людина в конфліктній взаємодії, а в тому, наскільки осмисленим, оптимальним для розв'язання прийнятої нею задачі, є її вибір. Одна справа, коли людина керує своєю взаємодією, – і зовсім інша, якщо стереотипна стратегія скеровує поведінку. В останньому випадку людина діє не так, як вважає за доцільне зараз, а так, як звикла «завжди», що негативно відбивається на всій системі її біо-психосоціального здоров'я.

Ми розуміємо здоров'я як відносно стійкий стан фізичного, психічного і соціального благополуччя людини, якого не можна досягти назавжди, але можна динамічно досягати (відновлювати, зміцнювати, підтримувати). Психологічною складовою здоров'я є здатність особистості обирати саногенні способи розв'язання життєвих завдань, тобто такі способи інтерпретації обставин, цілепокладання і ціледосягнення, які сприяють зміцненню фізичного психічного і соціального благополуччя. Отже критерієм саногенності певного способу взаємодії, обраного людиною в конкретній ситуації, буде не тільки тимчасове покращення її самопочуття, але і приріст здатності «жити

здоровою»: управляти ресурсами власного здоров'я соціально прийнятними способами.

В даній статті йтиметься про саногенний потенціал діалогічної позиції особистості. При всій повазі до цієї позиції, ми не вважаємо її єдино вірною для всіх випадків життя. Але існує велика група комунікативних ситуацій, в яких саме діалогічна позиція дозволяє зберегти здоров'я і не зруйнувати стосунки. Це ситуації, в яких між близькими людьми виникає конфлікт глибинних світоглядних переконань, в яких кожен прагне обернути іншого в свою віру і страждає від неможливості цього. В сьогоденній Україні, коли політичними супротивниками стають рідні, друзі, колеги, мабуть, не залишилося жодної людини, перед якою не стояла б подібна задача: як захистити свої переконання, зберігши при цьому і стосунки і здоров'я.

Діалогічна позиція особистості - це такий спосіб організації власних ставлень до дійсності, який орієнтує людину на «Зустріч» з інакшим баченням світу. Зустріч, в даному сенсі, розуміється не як просто «дотик» (подивитися і послухати), а як «спів-буття» (роздивитися і дослухатися так, щоб побачити світ з цієї точки зору). Для того, щоб Зустріч відбулася, потрібна і щира зацікавленість в Іншому і постійне докладання зусиль для підтримання «справжнього діалогу». Діалогічна позиція, як вже зазначалося, – не є тим, що «прилипло» до особистості назавжди: це як вміння підтримувати рівновагу, яке можна розвивати і необхідно підтримувати коли йдеш по канату. В складних комунікативних ситуаціях актуалізується безліч чинників, що можуть «скинути у прірву найкращого канатохідця», вибити комунікатора з діалогічної позиції – в конфронтаційну або оборонну тощо. Так саме як рівновагу легше підтримувати в русі, так і для утримання діалогічної позиції в комунікації, її необхідно активно втілювати у взаємодію.

Таким втіленням є «робота розуміння», що полягає не тільки в розумовій активності, а – в організації спільної когнітивної діяльності. Відповідно, до роботи розуміння входить налагодження вільного обміну (із зворотнім зв'язком) не тільки думками, а і відчуттями, переживаннями, прагненнями, діями. Цей обмін може відбуватися повноцінно лише за умови створення безпечного комунікативного простору, в якому опонент відчуває, що його приймають і вірно розуміють, а значить, до роботи розуміння входить і вміння виявляти свою діалогічну позицію так, щоб вона стала очевидною для співрозмовника.

Така комунікативна позиція особистості досить давно вивчається в психології і успішно реалізується в психологічній практиці. В різних наукових підходах ця позиція називається – фасилітаційною (К. Роджерс, Дж. Б'юдженталь), дослідницькою (Дж. Келлі), діалогічною (Г. Балл, Г.В. Дьяконов, А.Ф. Коп'йов, В.О. Медінцев, О.Б. Орлов, Т.О. Флоренська), розвиваючою взаємодією (О.Б. Старовойтенко.), спілкуванням з домінантою на співрозмовникові (О.О. Ухтомський), умонастроєм люблячої присутності (Р. Кунц, Д. Мартін) і т.п.. При всіх відмінностях у ракурсах наукового вивчення такої комунікативної позиції, її сутність полягає у щирій зацікавленості суб'єкта комунікації тим, як інша людина уявляє собі певні аспекти дійсності. Ця зацікавленість реалізується не просто у готовності вислухати іншого, а в готовності «активно слухати» його і сприяти розгортанню його саморозуміння (бути «фасилітатором» цього процесу).

Науково-психологічне вивчення феномену розвиваючої взаємодії (діалогічної комунікації) здійснюється у кількох напрямках. По-перше, визначено ті базові комунікативні установки (ціннісні орієнтації) особистості, що фундують її діалогічну позицію в

спілкуванні (К. Роджерс, Дж. Б'юдженсталь, С.Л. Братченко, Т.С. Яценко). Ці особистісні установки (прийняття, емпатія і конгруентність) виступають стрижньовими умовами фасилітаційної взаємодії, без яких остання стає лише імітацією справжнього діалогу.

Другим, добре висвітленим в психології питанням, є технологічне забезпечення організації діалогічної взаємодії. Якою б широкою не була орієнтованість особистості на безоціночне прийняття Іншого, на його глибоке розуміння і на автентичне самовиявлення у спілкуванні, для реалізації цієї позиції необхідно володіти адекватними засобами їх об'єктивації. Специфіка «технік» партнерського, розуміючого спілкування і шляхи оволодіння ними розкриваються в теоретичних і методичних дослідженнях проблеми оптимізації інтеракцій (О.О. Бодальов, Г.О. Ковальов, В.П. Казміренко, Г.В. Ложкін, Н.І. Пов'якель Л.О. Петровська, Н.Ю. Хрящова, Ю.М. Ємель'янов, А.У.Хараш, Є.Л. Доценко).

Третім напрямком дослідження діалогічної позиції особистості у спілкуванні є її саногенний потенціал – той позитивний вплив, що справляє така позиція на біо-психосоціальне здоров'я людини. Цей вплив, що характерно, є двостороннім: перебуваючи у діалогічній (фасилітаційній) позиції людина оздоровлює не тільки співрозмовника, але і саму себе. Якщо перший, зовнішній, план такого терапевтичного ефекту діалогічної взаємодії певною мірою висвітлюється в публікаціях (Г.О. Балл, К. Роджерс, Т.О. Флоренська, О.Б. Орлов), то другий, аутотерапевтичний план, майже не представлено в психологічних джерелах. Ми хочемо приділити спеціальну увагу розкриттю тих психологічних механізмів, які зумовлюють саногенний ефект діалогічної позиції особистості: *яким чином діалогічний спосіб обходження людини зі своїми ставленнями до дійсності, (що актуалізуються, зокрема, в*

ситуації світоглядних конфліктів із значимою особою), породжують здоров'я всіх учасників взаємодії.

Частковим випадком цієї ситуації є ситуації «недоступного співрозмовника», в яких пряме спілкування із суб'єктивно значимою особою-опонентом є неможливим (він виступає у засобах масової інформації, або просто «не звертає уваги» на інших). Вплив таких «недоступних опонентів» на психоемоційний стан і соматичне здоров'я слухача може бути досить потужним: він хворобливо переживає як розбіжність поглядів, так і неможливість їх обговорення, що призводить до накопичення гніву, обурення, образи, відчуття безсилля... Як буде показано нижче, людина в такій «комунікації» також може зміцнювати власне здоров'я шляхом утримання діалогічної позиції.

Як зазначалося вище, психологічною основою здоров'я є розвиток особистості (як системи ставлень людини до дійсності). Ці ставлення формуються в процесі осмислення людиною свого досвіду взаємодії зі світом і визначають її реакції, переживання і дії в нових ситуаціях взаємодії. Проте це визначення не є однозначним: в кожній комунікативній ситуації актуалізується такий широкий спектр різнопланових інтенцій, що особистість завжди стоїть перед вибором того, як врегулювати це різноголосся. Діалогічна позиція – є способом такого врегулювання на ґрунті активізації потреби в розумінні інакшого світобачення.

В ситуації конфлікту світоглядів, коли висловлення (а то і поведінка) опонента «чіпляють за живе», буває досить важко віддати перевагу бажанню «якнайкраще зрозуміти його точку зору». Виникають надто сильні потяги осадити, врозумити, образити, послати чи знищити. Та енергія, що мобілізують ці потяги, потребує виходу. Таким виходом, якщо людина просто силою волі блокує

«недозволені бажання», стають афективні зриви. В стані афекту порушується когнітивна діяльність з розв'язання задачі й відбувається імпульсивне реагування на рівні інфантильних автоматизмів поведінки в конфлікті (Л.С. Виготський, 1982; В.Г. Маралов, 2000; О.Т. Соколова, 2009; О.К. Тихомиров, 1984). Відповідно, руйнуються і стосунки, і здоров'я обох учасників взаємодії. Отже стратегія силового блокування своїх потягів не є саногенною.

Щоб уникнути потрапляння в стан афекту, необхідно не просто концентруватися на бажанні досягнути картину світу опонента, а активно здійснювати роботу розуміння. Ця робота потребує сил (уваги, творчості, осмислення) і тому перебирає на себе значну частину енергії, яка забирається у інших потягів. Таким чином, спрямовуючи свою активність на розв'язання задачі «розуміння», людина не просто підтримує свою діалогічну позицію, не тільки допомагає співрозмовнику розібратися в своїх поглядах, але і захищає себе від захоплення некерованим емоційним потоком. Цей спосіб протистояння стресу відомий як «підтримання когнітивної активності», який дозволяє не потрапити в афективний стан навіть якщо «додавати в умі двозначні числа». Але більш продуктивним способом підтримки цієї активності в нашій ситуації – є пошук штрихів до портрету опонента. Навіть якщо опонент є недоступним для взаємодії, зацікавленому спостерігачеві залишаються ті 90% інформації, які можна вичерпувати із невербальних проявів особи - докладача.

Як впливає діалогічна позиція фасилітатора на особистісний розвиток його співрозмовника? В процесі транслювання своїх світобачень зацікавленому слухачеві, людина не просто відтворює їх, а по-новому осмислює і сприймає. Цей перегляд власної картини світу завжди супроводжується її вдосконаленням, оскільки

«розпаковуюються» старі смислові зв'язки, а «перепаковуюються» вже по-новому, на основі включення нового досвіду. Тому, якщо вдається «спокусити» співрозмовника на розкриття не просто своїх переконань, а на розповідь про те, які факти, події, переживання покладені в основу зроблених світоглядних висновків, то така взаємодія матиме особистісно-розвивальний ефект.

Поряд з впливом на особистісний розвиток співрозмовника, діалогічна позиція фасилітатора позитивно впливає і на розвиток міжособистісних стосунків. Тут спрацьовують кілька психологічних механізмів: 1) перехід від генералізації розбіжностей до їхнього виокремлення, 2) усвідомлення унікальності власного життєвого досвіду, 3) авторизація сконструйованої моделі світу, 4) допуск можливості співбуття різних індивідуальних реальностей. Щоб коротко описати природу цих механізмів, зазначимо лише основні точки входу і виходу в розвивальній взаємодії.

1. Генералізація розбіжностей на початку взаємодії може становити собою констатацію абсолютної неподібності позицій комунікантів (ми все сприймаємо порізно) і змінюватись до виокремлення часткових розходжень. (Ми маємо безліч спільного і кілька конкретних розбіжностей).

2. Конкретизація цих розбіжностей через розкриття їх становлення у власному життєвому досвіді приводить до усвідомлення ролі цього неповторного досвіду у формування власних життєвих переконань. (Моє світобачення сформовано не на пустому місці а є результатом всього мого життя).

3. Власна модель дійсності, яка могла сприйматися як абсолютна реальність, стає щільно зв'язаною з індивідуальним досвідом автора, привласнюється ним як суб'єктивний висновок з унікальної історії життя. (Це моя,

унікальна модель дійсності, яка створена моїм розумом на основі мого досвіду).

4. Якщо на початку взаємодії інакші моделі світу могли сприйматися як загроза цілісності власної моделі, то в результаті попередніх зрушень, для них створюється безпечний простір – як для унікальних висновків Іншого зроблених на основі його унікального досвіду. (Чужі світобачення не можуть зашкодити моєму, це просто інші точки зору на світ. Завдяки ним я можу тільки покращити, збагатити свою модель дійсності, під іншим кутом подивитись на власний досвід. Але робити висновки щодо змінень своєї моделі світу буду лише я сам).

Поряд з розвитком світоглядних переконань Іншого і міжособистісних стосунків, діалогічна позиція фасилітатора позитивно впливає і на його власне здоров'я. Одним з планів такого впливу є – оздоровлення життєвого середовища (зменшення його стресогенності), а іншим – розвиток саногенного потенціалу особистості (її загальної здатності обирати здоров'я – розвиваючі способи життєздійснення). Нижче буде в тезовій формі розглянуто основні психологічні чинники, що сприяють розвитку саногенного потенціалу особистості (і зміцненню здоров'я людини) якщо вона спілкується з інакодумцями з діалогічної позиції.

Оздоровчий ефект діалогічної позиції є двостороннім, тобто людина, що утримує діалогічну позицію в ситуації конфлікту світоглядів, сприяє зміцненню як здоров'я своїх опонентів, так і власного здоров'я. Це відбувається, зокрема, за рахунок здійснення роботи розуміння, яка не тільки захищає фасилітатора від надмірної афектації, а і активізує розвиток системи ставлень до дійсності обох комунікантів – і того, хто активно відображує для Іншого свої світоглядні переконання, і того, хто активно осмислює їх як Інакшу

точку зору на світ. Розвиток саногенного потенціалу особистості фасилітатора зумовлений тим, що він вчиться дистанціюватись (тимчасово) від власного бачення реальності і набуває нового досвіду сприйняття світу під іншим кутом зору. Цей досвід створює *можливість «піднятися» над обома точками зору і набутти багатоплановості власного світобачення (змінити його вимір з монокулярного на бінокулярний).*

Діалогічна позиція особистості задає певне силове поле, в якому «намагнічуються» (впорядковуються) різновекторні впливи внутрішніх і зовнішніх чинників, що підштовхують людину до різних реактивних дій. Це силове поле утримує «центр збору» різнорівневих інтенцій особистості навколо її основної мети – зрозуміти (осягнути), як Інший бачить проблемну ситуацію. В такому «полі», людина звільняється від необхідності витратити сили на блокування «небажаних імпульсів» і концентрує їх на розв'язання «когнітивно-комунікативної» задачі. Орієнтованість на задачу, (яку можна розв'язувати за допомогою роботи розуміння) сама по собі захищає від людини від дистресу, на відміну від прагнення переконати світоглядного опонента, що є нерозв'язною (а тому – патогенною) проблемою.

Реалізація діалогічної стратегії взаємодії потребує часу і роботи, але ця кропітка робота розуміння не є виснажливою, якщо фасилітатору вдається зберігати позицію «люблячої присутності» (прийняття, емпатії і конгруентності). В цій особистісній позиції «робота розуміння» є творенням стосунків і відкриттям інших світів. Від неї, звичайно, можна втомитися, але ця втома не схожа на відчуття спустошеності і виснаженості, яке виникає після безплідної суперечки. (Самопочуття фасилітатора під час і після взаємодії з інакодумцями є чітким критерієм того, наскільки йому вдалося

підтримувати діалогічну позицію в конкретному комунікативному процесі). Таким чином, завдяки підтримці діалогічної позиції в спілкуванні з опонентом, фасилітатор не витрачає сили на безплідну боротьбу з собою або з носієм іншого світобачення, чим *не тільки захищає себе від дистресу, але і концентрує сили для розуміння і розвитку – себе, Іншого і стосунків*

«Робота розуміння» не є тиражуванням вивчених запитань, а становить собою творче дослідження світу в його варіативності й системній цілісності. Включення особистості в таку роботу розвиває її здатність ставитись до протиріч, (що виникають у зовнішньому і у внутрішньому плані комунікації), як до умов задачі, а не як до вироку стосункам. Вирок хочеться оскаржити або не помічати, а умови задачі, навпаки, потребують всебічного досконального вивчення. Лише на основі такого активного дослідження суперечливих точок зору, стає можливим «конструктивне засвоєння протиріч» – побудова на їх основі нового висновку, який інтегрує в собі все цінне, що містилося в попередніх переконаннях і знімає суперечність між ними.

Саногенний потенціал особистості фасилітатора розвивається завдяки тому, що він навчається конструктивно засвоювати протиріччя, що виникають в процесі міжособистісної комунікації. Досвід такого обходження з інакшими точками зору розповсюджується на аутокомунікацію: ті конфлікти, що неодмінно виникають між «Я-позиціями» особистості, перестають псувати здоров'я, а запускають процеси самодослідження, самоусвідомлення і саморозвитку. *Результатом засвоєння внутрішніх протиріч стають більш досконалі способи конструювання дійсності, що знімають внутрішні конфлікти і сприяють розвитку життєздатності людини: її здатності жити у злагоді з собою і світом.*

Висновки:

1. Діалогічна позиція особистості – це такий спосіб організації власних ставлень до дійсності, який орієнтує людину на «Зустріч» з інакшим баченням світу і об'єктивується в активній «роботі розуміння», спрямованій на те, щоб якнайточніше побачити світ очима опонента.

2. Діалогічна позиція є оптимальною для таких комунікативних ситуацій, де світоглядний конфлікт виникає з близькими (суб'єктивно значимими) людьми. Підтримання цієї фасилітаційної позиції у взаємодії з ними дає можливість зберігати і здоров'я всіх комунікантів і стосунки між ними.

3. Визначено основні психологічні закономірності (механізми), що зумовлюють позитивний вплив діалогічної взаємодії на становлення особистості опонента і на розвиток міжособистісних стосунків комунікантів. Ці змінення є, безумовно, сприятливими для здоров'я фасилітатора, оскільки його життєве середовища стає менш стресогенним.

4. Крім опосередкованого впливу на біо-психосоціальне здоров'я фасилітатора (через оздоровлення середовища), діалогічна позиція особистості справляє і безпосередній вплив на самопочуття її носія і на розвиток його життєздатності (саногенного потенціалу особистості). Основними психологічними чинниками аутотерапевтичної ефективності діалогічної позиції особистості в ситуації світоглядного конфлікту, є: перехід від «монокулярного» виміру світобачення до «бінокулярного»; вивільнення творчої енергії на розв'язання «задачі розуміння і розвитку»; набуття і інтеріоризація досвіду конструктивного обходження з диспозиційними конфліктами шляхом «дослідження і засвоєння протиріч».

В якості підсумку варто зазначити, що обираючи діалогічну позицію у взаємодії з ідейними опонентами,

людина допомагає і їм і собі ставати більш життєздатними: управляти ресурсами власного здоров'я соціально прийнятними способами. Соціальна значимість цього внеску кожного, навіть якщо він не є професійним фасилітатором, полягає в тому, що громадяни набувають більшої відкритості до справжнього діалогу, більшої готовності до сприйняття і засвоєння нових можливостей розвитку себе і суспільства. Такі внески – є цеглинами, з яких тільки і може бути розбудоване громадянське суспільство, суспільство, в якому різні точки зору зустрічаються у творчому діалозі, а не в озброєному протистоянні.

Література

1. Осадько О.Ю. Динаміка особистісної готовності до „прийняття, емпатії та конгруентності” в Т-групі / О.Ю.Осадько // Феноменологія щирості. Зб. Матеріалів конференції / за ред. Слободянюка І.А. – Вінниця: „Поділля-2000”, 2002. – С.187–198
2. Осадько О.Ю. Вплив особистісних установок вчителя на психологічне благополуччя учнів / О.Ю. Осадько // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Науково-методичний журнал. – 2004. – Випуск 3. – С. 161–167
3. Осадько О.Ю. Психологічні передумови виникнення психосоматичних проблем у педагогічних працівників / О.Ю.Осадько // Біопсихосоціальні аспекти здоров'я: здоров'я здорових. Матеріали конференції / Ред. Рациборинська Н.В. – Вінниця:, 2004.– С.91–93.
4. Осадько О.Ю. Технології психологічного консультування. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
5. Осадько О.Ю. Механізми впливу фасилітаційних стосунків на процес саморозвитку особистості /

О.Ю.Осадько // Збірник матеріалів науково практичної конференції УСП «Регістри стосунків» Київ 8-9 грудня 2012 . К. – 2012. – С.116–126.

6. Осадько О.Ю. Теоретичні засади оптимізації функціонування особистості як основа консультаційної практики / О.Ю.Осадько // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – Житомир: “Вид-во ЖДУ ім. І. Франка”, 2012. – Том VII. Екологічна психологія. – Випуск 30. – С. 269 –278.
7. Осадько О.Ю. Проблеми стресостійкості особистості в професійному спілкуванні (когнітивно-психологічний підхід) Психологічні перспективи. Спеціальний випуск Психологія професійної діяльності працівників соціальної сфери. Видавець Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. – 2012. – С. 174–183
8. Осадько О.Ю. Роль діалогічної інтенції в розвитку саногенного потенціалу особистості професійного комунікатора / О.Ю.Осадько // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Соціально-психологічні ресурси освітніх організацій: досвід, сучасність, перспективи». – Запоріжжя, ЗНУ. – 2013. Електронне видання. Код доступу: <http://sites.znu.edu.ua/sppconf>

Аннотація. Исследование посвящено изучению психологических механизмов, обуславливающих позитивное влияние диалогической позиции личности на взаимоотношения и здоровье идейных оппонентов. Доказано, что кроме опосредованного влияния на био-психо-социальное здоровье фасилитатора (через оздоровление среды), диалогическая позиция оказывает и непосредственное воздействие на самочувствие её носителя и на развитие его жизнеспособности (саногенного потенциала личности). Раскрыты основные

психологические факторы аутотерапевтической эффективности диалогической позиции личности в ситуации конфликта мировоззрений, которые срабатывают, также, и в тех случаях, когда двухстороннее взаимодействие со значимым оппонентом невозможно.

Ключевые слова: диалогическая позиция личности, коммуникативная ситуация, конфликт мировоззрений, фасилитация, работа понимания, жизнеспособность, саногенный способ решения жизненных задач, саногенный потенциал личности.

Summary. Research is devoted to studying of the psychological mechanisms causing positive influence of a personality's dialogical position on the relationship and health of ideological opponents. It is proved that besides indirect influence of the dialogical position on the facilitator's bio-psycho-social health (through environment improvement), the dialogical position makes also direct impact on health of its carrier and on development of his viability (sanogenic potential of the personality). The major psychological factors of self-therapy efficiency of a personality's dialogical position in the situation of outlooks' conflict are opened. It was appear that this factors are works, also when bilateral interaction with the significant opponent is impossible.

Keywords: dialogical position of the personality, communicative situation, conflict of outlooks, facilitation, understanding work, viability, sanogenic way of the solution of vital tasks, sanogenic potential of the personality.